

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ
ПОТОЧНИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ТВАРИННИЦТВА НА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

Дар'я Філіпенко

ovodl@khmnu.edu.ua

Хмельницький національний університет, м. Хмельницький

Науковий керівник: канд. екон. наук Лариса Овод

Аграрний сектор економіки України є особливою сферою виробничої діяльності, оскільки в процесі виготовлення сільськогосподарської продукції, поряд з матеріальними, енергетичними, технічними, фінансовими та трудовими ресурсами, використовуються також живі рослини та тварини, які входять до складу біологічних активів і є природними ресурсами. Тому створення конкурентоспроможної економіки України потребує приділення значної уваги питанням управління біологічними активами, які є специфічним засобом сільськогосподарського виробництва та відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку економіки в цілому та аграрного сектора зокрема [1, с. 19]. Особливо значущою є тваринницька галузь.

Попри певні економічні важелі щодо стимулювання виробництва продукції тваринництва та досягнення зоотехнічної науки, стан справ у коліс потужній в Україні галузі постійно погіршується, особливо в останні роки. Вищевикладене свідчить, що необхідно робити певні кроки, які сприятимуть розвитку та поліпшуватимуть діяльність галузі тваринництва, а також забезпечуватимуть ефективне управління витратами в цій галузі [2, с. 51].

Сьогодні на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах практично відсутня цілісна система управління витратами, що негативно позначається на прибутковості їх діяльності. Зважаючи на те, що у сучасних умовах господарювання більшість аграрних підприємств не спроможні залучити додаткові ресурси через обмежені фінансові можливості, одним із способів зростання прибутку для них є підвищення ефективності використання наявних ресурсів. У цьому аспекті у процесі аналізу більш детального вивчення потребують питання оцінювання ефективності використання біологічних активів тваринництва.

Доцільно зауважити, що оперативне, ефективне управління біологічними активами, особливо в умовах активного розвитку сучасних комп'ютерних технологій зумовлює потребу в формуванні цілісної обліково-аналітичної системи в аграрному секторі економіки. Управлінський облік, аналіз та контроль витрат мають стати основою для якісного аналітичного забезпечення управління поточними біологічними активами в тваринництві. В управлінні витратами важлива роль відводиться економічному аналізу. Аналіз відіграє важливу роль та значення у підготовці інформації для планування та прогнозування результатів діяльності підприємства й оцінювання якості та обґрунтованості планових показників, у перевірці та об'єктивному оцінюванні їх виконання [2, с. 55].

Основна мета управлінського аналізу використання поточних біологічних активів тваринництва – пошук можливостей нарощування обсягів виробництва продукції тваринництва, поліпшення її асортименту і якості, оптимізація витрат.

Збільшення обсягів виробництва продукції та оптимізація витрат – головні напрями підвищення ефективності управління розвитком тваринництва і використання його поточних біологічних активів. Усебічне і глибоке вивчення показників виробництва продукції – отриманого приплоду, приросту живої маси тварин на вирощуванні і відгодівлі та

собівартість продукції – мають бути у центрі уваги управлінського персоналу: менеджерів і обліковців [3, с. 574].

Актуальні питання аналізу ефективності використання біологічних активів тваринництва, обсягу виробництва продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах висвітлено в наукових публікаціях Т.Г. Бондаревої, О.Б. Немкович, Т.О. Мулик, Л.А. Бахчиванжи та інших [1; 2; 3]. Однак, система формування та розвитку конкурентоспроможного виробництва продукції тваринництва за допомогою управлінського аналізу потребує подальшого поглибленого вивчення.

Здійснюючи аналіз виробництва продукції тваринництва, ефективності використання біологічних активів, необхідно враховувати особливості розвитку цієї галузі, а саме:

- виробництво продукції значною мірою залежить від біологічних особливостей тварин;

- розвиток даної галузі тісно пов'язаний з розвитком рослинництва;

- виробництво продукції тваринництва та використання поточних біологічних активів суттєво залежить від впровадження сучасних технологій утримання, годівлі тварин, а також умов для роботи працівників тваринництва.

Найважливішим показником економічної ефективності виробництва продукції є собівартість продукції тваринництва, яка характеризує витратний складник факторного аналізу використання поточних біологічних активів. Комплексний факторний аналіз собівартості продукції має охоплювати низку чинників, які дають уяву про кількісний вираз витрат із розрахунку на одну голову відповідного виду поточних біологічних активів та характеризують якісний складник – продуктивність однієї голови [3, с. 575].

З метою розв'язання конкретних завдань управління аналіз використання поточних біологічних активів тваринництва передбачає застосування певної системи показників, що дає змогу комплексно оцінити віддачу потенціалу біологічних активів, намітити основні напрями зміни стратегії розвитку тваринництва. Отже, можна виділити такі основні напрями управлінського аналізу наявності й використання поточних біологічних активів тваринництва:

- 1) аналіз динаміки та структури продукції тваринництва за її видами;

- 2) факторний аналіз обсягу виробництва продукції тваринництва:

- а) вплив кількісних факторів (поголів'я тварин; розміщення, спеціалізація підприємства; відтворення, оновлення і оборот стада; організація власного кормовиробництва; наявність ресурсного потенціалу, виробничої інфраструктури та матеріально-технічної бази, системи технологій тощо);

- б) вплив якісних факторів (продуктивність тварин; наявність кормової бази та органічних кормів; якість кормів, структура раціону тварин; наявність інтенсивних порід тварин; організація праці, умови утримання тварин; зоотехнічне і ветеринарне обслуговування тварин тощо);

- 3) аналіз виходу продукції із розрахунку на 1 грн. вартості поточних біологічних активів тваринництва окремого виду;

- 4) аналіз валового прибутку від реалізації продукції тваринництва за її видами;

- 5) визначення питомої ваги поточних біологічних активів тваринництва в загальній сумі оборотних активів;

- 6) оцінка складу і структури біологічних активів тваринництва;

- 7) аналіз динаміки поголів'я тварин за їх видами;

- 8) аналіз оборотності поточних біологічних активів, у тому числі в тваринництві;

- 9) аналіз динаміки складових виробничої собівартості продукції тваринництва за видами продукції та видати витрат:

- а) прямі та непрямі витрати;

- б) змінні та постійні витрати;

- в) основні та накладні витрати;

10) аналіз структури виробничої собівартості продукції тваринництва за видами продукції та витрат в динаміці:

- а) прямі та непрямі витрати;
- б) змінні та постійні витрати;
- в) основні та накладні витрати;

11) аналіз динаміки собівартості виготовленої та реалізованої продукції тваринництва за її видами;

12) факторний аналіз собівартості 1 ц приросту живої маси тварин:

а) кількісний вираз витрат із розрахунку на одну голову відповідного виду поточних біологічних активів (корми; оплата праці; засоби захисту тварин; роботи і комунальні послуги сторонніх підприємств; витрати на утримання основних засобів; інші основні витрати тощо), у тому числі за поділом на такі види витрат:

- основні та накладні;
- прямі та непрямі;
- змінні та постійні;

б) якісний складник витрат – продуктивність однієї голови (рівень годівлі тварин; якість кормів; структура кормового раціону; ефективність використання кормів; породний і віковий склад тварин; умови утримання тварин тощо).

За результатами проведеного аналізу слід:

- виявити вплив факторів на досліджувані показники та їх негативну зміну,
- виявити резерви підвищення ефективності використання біологічних активів тваринництва;
- розробити управлінські рішення для усунення недоліків використання поточних біологічних активів тваринництва та здійснити контроль за їх реалізацією.

Вважаємо, що запропонована система показників управлінського аналізу поточних біологічних активів тваринництва дасть можливість управлінському персоналу сільськогосподарського підприємства більш об'єктивно та поглиблено оцінити ефективність їх використання та оперативно відреагувати на негативні фактори та тенденції щодо її зміни, зосередивши увагу на тих чинниках, які мають найбільш суттєвий вплив. Це дасть можливість забезпечити своєчасне оновлення поточних біологічних активів тваринництва і вирішити проблему підвищення ефективності використання.

Список використаних джерел

1. Бондарєва Т. Г., Немкович О. Б. Обліково-аналітичний аспект управління біологічними активами в сільськогосподарських підприємствах. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2018. Вип. 3(83). С. 19–30.
2. Мулик Т. О. Витрати як базова складова системи обліку та аналізу виробництва продукції тваринництва. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 50–58.
3. Бахчиванжи Л. А., Златов М. М. Діагностика стану обліково-аналітичного забезпечення управління поточними біологічними активами тваринництва в сільськогосподарських кооперативах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип.15. С. 572–578.